

ERGENLERİN PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMININ BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Uzm.Hüseyin DOĞAN*

Dr.Abdullah IŞIKLAR**

Uzm. Susran Erkan EROĞLU***

ÖZET

Bu araştırmada, ergenlerin problemlı internet kullanımları, cinsiyet, internete ulaşım durumları, ilgileri ve internet kafelere gitmeyi sakıncalı bulup bulmamaları açısından incelenmiştir. Araştırma genel tarama modeliyle gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın evreni, Konya İli ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Selçuklu İlçesi Atatürk Lisesi'nde öğrenim gören 86'sı erkek, 98'i kız olmak üzere toplam 184 12. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında "Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği" ve "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin puanları arasında anlamlı düzeyde farklılıkları bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: İnternet bağımlılığı, problemlı internet kullanımı, ergenlik

ABSTRACT

Observation of Adolescents' Problematic Internet Usage According To Some Variables

Problematic internet usages of adolescents were observed according to some variables (gender, internet access situations, interests, their comments about going to internet cafe) in this research. Research was carried out by general survey method. Thus, existing situation was defined and whether there were significant relations between the variables or not. The universe of the research was Konya Province elementary and high school institutions. Sample of the research was 184

*Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü Doktora Öğrencisi dogan99@gmail.com

**Aksaray Üniversitesi pskapo@hotmail.com

***Selçuk Üniversitesi seroglu@selcuk.edu.tr

4th level students (86. male, 98 female) in Selçuklu Atatürk High School. "Problematic Internet Usage Scale" and "Personal Information Form" were used in order to gain data.

Key words: *Internet addiction, problematic internet usage, adolescence.*

GİRİŞ

Bilgisayar ve internet kullanımının önemi her geçen gün artmaktadır. Bu durumun nedeni de şüphesiz bu araçların sunduğu hizmetler ve bu hizmetlerin kolaylıkla elde edilebilir olmasıdır. Bundan on yıl öncesine kadar bilgisayarın ne olduğu konusunda sınırlı bilgiler varken, bu aracın aktif olarak kullanılmasıyla birlikte insanlar, bilgisayar ve internet olmadan iş yapamaz bir hale gelmiştir.

Bütün dünyayı saran, sadece bir bilgisayar ve telefon ile ulaşılabilen internet ağı, kendisine bağlanan her bilgisayara hayal edilmesi zor bir bilgi birikimini ve iletişimi sağlamıştır. İnsanlar internet ağı ile dünyadaki diğer insanlara ve bilgilere kolayca ulaşabilmektedirler. Hatta ilk kullanıcılar, bilgilere bu kadar kolay ulaşılmasından o derece etkilenmişlerdi ki, 4-5 saat sadece internette gezerek gerekli olan veya olmayan bilgileri edinmenin keyfini yaşamaya başlamışlardır. Davis, Smith, Rodrigue ve Pulvers (1999) bu gezinmeye "bilgi ile mastürbasyon" ismini vermişlerdir.

Dünyanın bir ucundaki insanlarla sohbet etmek, elektronik posta göndermek, bir mikrofon aracılığıyla bilgisayarın diğer ucundaki bir insanla konuşmak ve video konferanslar yapmak internetin sunduğu sayısız hizmetlerden bazılarıdır.

İnternet bu sayısız olumlu hizmetlerinin yanında olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. İnternetin problemlili kullanımı, günlük yaşamdan kaynaklanan olumsuzluklardan kaçmak için internete girmek, interneti sonlandırma, kesme gibi durumlarla ilgili kontrolü kaybetmek ve tüm bunlara bağlı olarak sosyal yaşamda yeni sorunlarla yüz yüze kalmak olarak tanımlanmaktadır (Davis, 2001; Griffiths, 2000).

DSM-IV ve ICD-10'da bilgisayar ya da internetin problemlili kullanımı ile ilgili özel bir tanımlama henüz yoktur. İnternet bağımlılığının temelinde yatan sebepler ve yoksunluk durumlarında ortaya çıkan etkilerle; madde bağımlılığı ve kimyasal olmayan bağımlılık türlerinde (kumar oynama vb.) görülen sebepler ve etkiler genelde benzerdir.

Goldberg (1995); Young (1999) DSM-IV kriterlerini dikkate alarak kimyasal olmayan bağımlılık turleri için bir takım kriterler belirlemişlerdir. Bunlar, internete ilişkin aşırı zihinsel uğraş, internette geçirilen sreye gittikçe daha fazla ihtiyaç duyma, internet kullanımını azaltmaya çalışıldığında huzursuzluk, sinirlilik vb. yoksunluk belirtileridir. Davis (2001); Griffiths, (2000); Teo ve Lim (2000) internet kullanıcılarının internetin kendisine değil, internetten elde ettikleri kumar oynama, sohbet etme, alış veriş ve oyun gibi materyallere bağımlı olduklarını belirtmişlerdir. Goldberg (1995); Young (1996); Shapira (2000) yaptıkları çalışmalarda interneti dürtü kontrol bozukluğunun yaygın bir elementi olarak görmektedirler. Erel (2000) internetin olumsuz yönünün bağımlı ve sorunlarından kaçan bireyler için geçerli olduğunu belirtmiştir. Young (1999)'a göre, bazı bireyler sadece gereksinimleri doğrultusunda internet kullanımını sınırlayabilmektedirler. Teo ve Lim (2000) aşırı internet kullanımının ergenlerin için bir risk faktörü oluşturduğu, depresyon ve kimlik bunalımıyla ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca internetin ergenler için, birincil ve en önemli bilgi kaynağı haline geldiğini vurgulamışlardır.

Özellikle okul çağındaki ergenlerde görülen, internet ve bilgisayarın aşırı kullanımı, ergenlerin hem akademik hem de kişisel gelişimini olumsuz yönde etkilemekte, problemlı internet kullanımı kişiyi bağımlı hale getirebilmektedir. Ergenler üzerinde yapılan araştırmalar problemlı internet kullanımının ergenleri yoğun Şekilde etkilediğini ortaya koymuştur (Buckingham, 2002; Facer ve Furlong, 2001; Facer, Furlong, Furlong ve Sutherland, 2001a; 2001b; Holloway ve Valentine, 2000; Hutchby ve Moran-Ellis, 2001; Livingstone, 2003; Montgomery, 2001; Ribak, 2001; Sefton-Green, 1998; Tarpley, 2001; Valentine ve Holloway, 2002).

Rice (2001) her geçen gün artan internet kullanımının özellikle internetle erken tanışan ergenler üzerinde ne tür etkilerinin olduğu konusunun çok yönlü araştırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Milyarlarca insana ulaşan internetin sınırsız ve kontrolsüz Şekilde her geçen gün daha çok hayatımıza girmesi karşısında kullanıcılar, karşılaşabilecekleri olumsuzluklara karşı savunmasız ve bilgisiz kalabilmektedirler. İnternetin problemlı kullanımı ise bu olumsuzlukların başında gelmektedir (Young, 1999).

Özellikle ergenler, içinde buldukları dönemin özelliklerinin de etkisinde kalarak internetin problemlı kullanımının yaygınlaşması açısından önemli bir risk grubunu oluştırmaktadırlar. Erikson'a grc, herhangi bir dönemde karşılaşılan

gelişim karmaşasının çözümlenememesi, sonraki dönemlerde gelişim görevlerinin kazanılmasında sorunlara neden olabilmektedir. Erikson'a göre ergenlik dönemi, ergenlerin kimlik oluşturdukları ve bu kimliği oluştururken de çevresel etkilere en açık oldukları psikososyal gelişim dönemidir (Akt:Senemoğlu, 1997).

Herhangi bir ruhsal sorunu olmayan ergenlerin bile, chat odalarında saatlerce kalmaları, internetteki porno siteleri, online alışveriş siteleri, şans ve bilgisayar oyunları ya da çeşitli hobi sayfalarında plan dışı gereksiz süre kullanımları, bir süre sonra internet kullanımına bağımlı hale geldikleri ve ruhsal sorunlar yaşamaya başladıkları yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur (Bölükbaş, 2003; Young, 1996).

Kullanıcılar "yalnız" olmaları nedeniyle "ben"i ve "öteki"ni kendi başlarına üretmek zorunda kalmaktadırlar. Bu nedenle chat sırasında kullanıcının kişisel bir sınırlılığı yoktur, yani herkes herkesi "oyunabilir", taklit edebilir ve istediği kılığa girebilir. Gerçek kendinden ayrı olarak kurguladığı her bir kişilik yanılması, kullanıcının kendi içindeki "ötekini" ortaya çıkartmaktadır (Eltugay, 2000). İnternet ortamında "güvenilirlik" son derece azdır ve sanal topluluklar, "yabancılaşmayı" artırabilmektedir. Yüz yüze ilişkinin olmadığı sanal ortamda insanlar, birbirlerine karşı gerçek sorumluluklara sahip değildirler.

Yukarıdaki durumlar göz önüne alındığında internetin problemlili kullanımı ergenleri olumsuz etkilenmektedir. Özellikle internetin problemlili kullanımının yoğun olması internet bağımlılığına neden olabilmektedir. Ancak, dünyada internetin olumsuz kullanımı ve etkileri konusunda çalışmalar yürütülürken, bu konuda Türkiye'de yapılan çalışmalar çok sınırlıdır (Bölükbaş, 2003; Eltuğay, 2000). İnternet kullanıcısı, aile ve öğretmenler problemlili internet kullanımı konusunda yeterli bilgiye sahip değildirler. Okullarda sunulan rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri öğrenci ve ailelere bu konuda rehberlik hizmetleri vermelidir. Özellikle ergenlerin içinde buldukları gelişim dönemi göz önüne alındığında problemlili internet kullanımı kritik bir öne taşımaktadır. Bu amaçla ergenlerin problemlili internet kullanım düzeylerini bazı değişkenler açısından incelemek bu çalışmanın amacını teşkil etmektedir.

Amaç ve önem

Türkiye’de internet kullanımı hızla yaygınlaşmaktadır. İnternet, sayısız olumlu hizmetleri yanında bazı olumsuzlukları da getirmektedir. İnternet kullanımı günlük yaşamdan kaynaklanan olumsuzluklardan kaçmak ya da kurtulmak için bir araç olarak görülmektedir. Özellikle ergenlik dönemindeki gençler interneti çok farklı amaçlar için kullanmaktadırlar.

İnternet kullanımının ergen yaşamına hızlı ve etkili girmesi, internet kullanımı konusunda araştırmalar yapılmasını gerektirmiştir. Ancak bu konuda Türkiye’de yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır.

Bu çalışmada ergenlerde internet kullanımı, cinsiyet, internete girme durumları, ilgileri ve internet kafelere gitmeyi sakıncalı bulup bulmamaları gibi değişkenler açısından incelenmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli: Bu araştırma genel tarama modeliyle gerçekleştirilmiştir. Böylece, var olan durum betimlenmiş, cinsiyet, internete gitme durumları, ilgileri ve internet kafelere gitmeyi sakıncalı bulup bulmamaları gibi değişkenler anlamlı ilişkinin olup olmadığı incelenmiştir.

Evren ve rneklem: Araştırmanın evrenini, Konya ili Selçuklu İlçesi Atatürk Lisesi ğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Örneklemenin belirlenmesinde tesadüfi örneklem yöntemi kullanılmıştır. Örneklem adı geçen lisenin 12. sınıfında öğrenim gören 86’sı erkek, 98’i kız olmak üzere toplamı 184 öğrenciden oluşturulmuştur.

Veri Toplama Araçları:

Kişisel Bilgi Formu: Öğrencilerin zlk nitelikleri hakkında bilgi toplamak için araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir.

Problemlı İnternet Kullanımı leği(PİK)

Problemlı İnternet Kullanım leği (PİK), Ceyhan, Ceyhan ve Gürcan (2007) tarafından geliştirilmiştir. PİK internetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda/sosyal rahatlık ve aşırı kullanım olarak 3 faktörden oluşmaktadır. Ölçek toplamı 33 maddeden oluşan beşli Likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin internette geçirilen zamana ve kendisini internet bağımlısı olarak algılama durumuna göre bireylerin problemlı internet kullanım davranışı ayırt edici düzeyde bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (a) .94 olarak elde edilmiştir. Madde toplam korelasyonu ise .31

ile .70 arasında ($p<.001$) değişmektedir. Testin tekrarı güvenilirlik katsayısı .81 ve testi yarılama güvenilirlik katsayısı .83 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 33 ve en yüksek puan 165'tir Yüksek puanlar problemlili internet kullanımını, internetin yaşamı olumsuz bir şekilde etkilediğini, bağımlılık gibi bir patolojiye eğilim oluşturabileceğinin işareti olarak değerlendirilebilir.

BULGULAR VE SONUÇLAR

Araştırmaya katılan ergenlerin cinsiyetlerine göre problemlili internet kullanım puan ortalamalarının karşılaştırılmasını ilişkin sonuçları tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Problemlili İnternet Kullanım Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t Testi Sonuçları

	CINSİYET	n	\bar{X}	ss	t	p
Aşırı Kullanım	Kız	98	19.72	3.566	1.045	.297
	Erkek	86	19.16	3.650		
Sosyal Rahatlık	Kız	98	43.63	7.840	3.409*	.001
	Erkek	86	39.41	8.816		
Olumsuz Sonuçlar	Kız	98	77.48	11.119	3.099*	.002
	Erkek	86	71.92	13.117		
Toplam	Kız	98	140.68	17.687	3.496*	.001
	Erkek	86	130.49	21.743		

* $p<0.05$

Ergenlerin Problemlili İnternet Kullanım Ölçeğinden almış oldukları puan incelendiğinde, "Aşırı Kullanım" boyutunda kızların ortalamaları ($\bar{X}=19.72$) erkeklerin ortalaması ise ($\bar{X}=19.16$) olarak bulunmuştur. İki grubun ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin t değeri 1.045 hesaplanmıştır. Bu sonuç iki grubun ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir ($p>0.05$). "Sosyal Rahatlık" boyutunda ise, kızların ortalamaları ($\bar{X}=43.63$), erkeklerin ortalaması ($\bar{X}=39.41$) olarak bulunmuştur. Bu iki grubun ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin t değeri 3.409 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç, kızlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Bu fark kızların erkeklerden daha fazla sosyal rahatlığa sahip olduğunu göstermektedir. Olumsuz Sonuçlar alt boyutunda ise, kızların ortalamaları ($\bar{X}=77.48$), erkeklerin ortalaması ($\bar{X}=71.92$) bulunmuştur. Bu iki grubun ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin t

değeri 3.099 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç, iki grup arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir ($p<0.05$). Bu fark kızların erkeklerden daha fazla internetin olumsuz etkilerine maruz kaldığını göstermektedir. Problemlı İnternet Kullanım leği toplam puan açısından karşılaştırıldığında, kızların ortalaması ($\bar{X}=140.68$), erkeklerin ortalaması ($\bar{X}=130.49$) olarak hesaplanmıştır. Bu iki grubun ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin t değeri 3.496 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç, bu iki grup arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir ($p<0.05$). Bu fark kızların problemlı internet kullanımlarının erkelelere oranla daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Ergenlerin internet kafelere gitme durumlarına göre interneti aşırı kullanım durumları varyans analizi ile (f testi) ile analiz edilmiş olup analiz sonuçları tablo 2’ de verilmiştir.

Tablo 2. Ergenlerin İnternet Kafelere Gitme Durumlarına Göre Aşırı İnternet Kullanım Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

		n	\bar{X}	ss	f	p
Aşırı Kullanım	Evet gidiyorum	17	19.35	4.197	.015	.985
	Hayır gitmiyorum	92	19.50	3.531		
	Bazen gidiyorum	75	19.52	3.595		
	Toplam	184	19.49	3.601		
Sosyal Rahatlık	Evet gidiyorum	17	32.23	9.807	20.146	.000
	Hayır gitmiyorum	92	44.67	6.766		
	Bazen gidiyorum	75	40.72	8.283		
	Toplam	184	41.91	8.487		
Olumsuz Sonuçlar	Evet gidiyorum	17	62.58	15.161	13.952	.000
	Hayır gitmiyorum	92	78.32	10.356		
	Bazen gidiyorum	75	74.26	11.830		
	Toplam	184	75.21	12.250		
Toplam	Evet gidiyorum	17	114.17	24.860	17.479	.000
	Hayır gitmiyorum	92	142.31	16.338		
	Bazen gidiyorum	75	134.50	19.218		
	Toplam	184	136.53	20.026		

* $p<0.05$

Ergenlerin internet kafelere gitme durumlarına göre ‘‘Aşırı Kullanım’’ boyutunda f değeri ‘‘.015’’ ($p>0,05$), ‘‘Sosyal Rahatlık’’ boyutunda f değeri ‘‘20.146’’ ($p<0,05$), ‘‘Olumsuz Sonuçlar’’ boyutunda f ‘‘13.952’’ ($p<0,05$) olarak

hesaplanmıştır. Bu sonuçlara göre Aşırı Kullanım alt boyutunda anlamlı bir fark çıkmazken, Sosyal Rahatlık, Olumsuz Sonuçlar ve toplam puan açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Bu farkların kaynağını belirlemek amacıyla Tukey testi uygulanmış ve sonuçlar tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Ergenlerin İnternet Kafelere Gitme Durumlarına Göre Aşırı İnternet Kullanımı Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) KAFE	(J) KAFE	Ortalamalar arasındaki Fark (I-J)	p
Aşırı Kullanım	Evet gidiyorum	Hayır gitmiyorum	-.1471	.987
		Bazen gidiyorum	-.1671	.984
	Hayır gitmiyorum	Bazen gidiyorum	.1471	.987
Sosyal Rahatlık	Evet gidiyorum	Hayır gitmiyorum	-12.4386(*)	.000
		Bazen gidiyorum	-8.4847(*)	.000
	Hayır gitmiyorum	Bazen gidiyorum	3.9539(*)	.003
Olumsuz Sonuçlar	Evet gidiyorum	Hayır gitmiyorum	-15.7379(*)	.000
		Bazen gidiyorum	-11.6784(*)	.001
	Hayır gitmiyorum	Bazen gidiyorum	4.0594	.062
Toplam	Evet gidiyorum	Hayır gitmiyorum	-28.1387(*)	.000
		Bazen gidiyorum	-20.3302(*)	.000
	Hayır gitmiyorum	Bazen gidiyorum	7.8086(*)	.019

*p<0.05

Tablo 3 incelendiği zaman “Aşırı Kullanım” boyutunda anlamlı bir fark çıkmadığı görülmektedir. “Sosyal Rahatlık” boyutunda ise, internet kafelere evet gidiyorum diyen ergenlerin “bazen gidiyorum” ve “hayır gitmiyorum” diyen ergenlere göre daha düşük “Sosyal Rahatlık” sergiledikleri görülmektedir. İnternet kafelere bazen giden ergenlerin “Sosyal Rahatlık” düzeyi gitmeyen ergenlere göre anlamlı düzeyde olduğu bulunmuştur. “Olumsuz Sonuçlar” boyutunda gruplar incelendiği zaman internet kafelere “evet gidiyorum” diyen ergenlerin, “hayır gitmiyorum” ve “bazen gidiyorum” diyen ergenlere göre puanları anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur. Toplam puan açısından bakıldığı zaman “hayır internet kafelere gitmiyorum” diyen ergenlerin puanları, “bazen gidiyorum” ve “evet gidiyorum” diyen ergenlere göre daha yüksek bulunmuştur.

Ergenlerin internete bağlı kaldıkları sürece ilgilerine göre İnterneti Kullanım Durumları varyans analizi ile (f testi) analiz edilmiş olup analiz sonuçları tablo 4’ te verilmiştir.

Tablo 4. Ergenlerin İnternete Bağlı Kaldıklarında İlgili Durumlarına Göre İnternet Kullanım Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

		n	\bar{X}	ss	f	P
Aşırı Kullanım	Oyun	54	20.01	3.823	.842	.472
	Ders	117	19.17	3.450		
	Chat	13	20.08	4.100		
	Toplam	184	19.49	3.601		
Sosyal Rahatlık	Oyun	54	38.48	9.988	6.382*	.000
	Ders	117	43.89	7.064		
	Chat	13	38.41	8.732		
	Toplam	184	41.91	8.487		
Olumsuz Sonuçlar	Oyun	54	70.24	14.351	7.093*	.000
	Ders	117	78.17	10.085		
	Chat	13	69.91	12.950		
	Toplam	184	75.21	12.250		
Toplam	Oyun	54	128.74	24.602	6.155*	.001
	Ders	117	141.11	16.118		
	Chat	13	128.41	19.878		
	Toplam	184	136.53	20.026		

*p<0.05

Ergenlerin internet kafelere gitme durumlarına göre “Aşırı Kullanım” alt boyutunda hesaplanan f değeri “.842” (p>0,05), “Sosyal Rahatlık” alt boyutunda hesaplanan f değeri “6.382” (p<0,05), “Olumsuz Sonuçlar” alt boyutunda f değeri “7.093” (p<0,05), toplam puanda ise f değeri “6.155” (p<0,05), olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, “Aşırı Kullanım” boyutunda anlamlı bir fark çıkmazken “Sosyal Rahatlık”, “Olumsuz Sonuçlar” ve toplam puan açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Bu farkın hangi grubun lehine olduğunu belirlemek amacıyla Tukey testi uygulanmış ve sonuçlar tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Ergenlerin İnternete Bağlandıklarında İlgi Durumlarına Göre İnternet Kullanımı Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) İLGİ	(J) İLGİ	Ortalamalar arasındaki Fark (I-J)	P
Aşırı Kullanım	Oyun	Ders	.8390	.334
		Chat	-.1353	.992
	Ders	Chat	-.9744	.624
Sosyal Rahatlık	Oyun	Ders	-5.4160(*)	.000
		Chat	.1738	.997
	Ders	Chat	5.5897	.051
Olumsuz Sonuçlar	Oyun	Ders	-7.9387(*)	.000
		Chat	1.0100	.958
	Ders	Chat	8.9487(*)	.025
Toplam	Oyun	Ders	-12.3704(*)	.000
		Chat	1.0484	.983
	Ders	Chat	13.4188(*)	.047

*p<0.05

Tablo 5 incelendiğinde “Aşırı Kullanım” alt boyutunda anlamlı bir fark çıkmadığı görülmektedir. “Sosyal Rahatlık” boyutunda ergenlerin ifade ettikleri ilgilerinden oyun ve ders arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Bu fark incelendiğinde, internet kafelerde ders çalışmayı tercih eden ergenlerin lehine olduğu görülmektedir. “Olumsuz Sonuçlar” boyutunda ergenlerin ifade ettikleri ilgilerinden oyun ve ders arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Bu fark incelendiğinde, internet kafelerde ders çalışmayı tercih eden ergenlerin lehine olduğu görülmektedir. Toplam puan açısından bakıldığı ergenlerin internet kafelerde daha çok ders ile ilgilendikleri sonucuna varılmaktadır.

Ergenlerin internete kafelere gitmeyi sakıncalı bulma durumlarına göre İnterneti kullanım durumları varyans analizi ile (f testi) ile analiz edilmiş olup analiz sonuçları tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Ergenlerin İnternet Kafelere Gitmeyi Sakıncalı Bulma Durumlarına Göre Aşırı İnternet Kullanım Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

		N	\bar{X}	S.S	F	P
Aşırı Kullanım	Evet	91	19.10	3.655	1.18	.308
	Hayır	34	20.14	3.901		
	Biraz	59	19.71	3.316		
	Toplam	184	19.49	3.601		
Sosyal Rahatlık	Evet	91	44.28	6.593	28.51*	.000
	Hayır	34	33.26	10.349		
	Biraz	59	43.23	6.665		
	Toplam	184	41.91	8.487		
Olumsuz Sonuçlar	Evet	91	78.19	9.319	12.26*	.000
	Hayır	34	66.70	16.040		
	Biraz	59	75.52	11.655		
	Toplam	184	75.21	12.250		
Toplam	Evet	91	141.59	15.920	17.08*	.000
	Hayır	34	120.11	26.259		
	Biraz	59	138.18	16.698		
	Toplam	184	136.53	20.026		

* $p < 0.05$

Ergenlerin internet" kafelere gitmeyi sakıncalı bulma durumlarına göre, "Aşırı Kullanım" boyutunda F değeri "1.18" ($p > 0,05$), "Sosyal Rahatlık" boyutunda F değeri "28.51" ($p < 0,05$), "Olumsuz Sonuçlar" boyutunda hesaplanan F "12.26" ($p < 0,05$), toplam puanda ise F "17.08" ($p < 0,05$), olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, "Aşırı Kullanım" boyutunda anlamlı bir fark çıkmazken "Sosyal Rahatlık", "Olumsuz Sonuçlar" ve toplam puan açısından anlamlı farklılık bulunmuştur.

Bu farkların hangi grubun lehine olduğunu belirlemek amacıyla Tukey testi uygulanmış ve sonuçlar tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Ergenlerin İnternet Kafelere Gitmeyi Sakıncalı Bulma Durumlarına Göre İnternet Kullanım Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) KAFE	(J) KAFE	Ortalamalar arasındaki Fark (I-J)	p
Aşırı Kullanım	Evet	Hayır	-1.0372	.326
		Biraz	-.6020	.577
	Hayır	Biraz	.4352	.841
Sosyal Rahatlık	Evet	Hayır	11.0210(*)	.000
		Biraz	1.0484	.677
	Hayır	Biraz	-9.9726(*)	.000
Olumsuz Sonuçlar	Evet	Hayır	11.4919(*)	.000
		Biraz	2.6724	.352
	Hayır	Biraz	-8.8195(*)	.001
Toplam	Evet	Hayır	21.4758(*)	.000
		Biraz	3.4070	.513
	Hayır	Biraz	-18.0688(*)	.000

*p<0.05

Tablo 7 incelendiğinde “Aşırı Kullanım” boyutunda anlamlı bir fark çıkmadığı görülmektedir. “Sosyal Rahatlık” boyutunda ise internet kafelere gitmeyi sakıncalı bulan ergenler ile sakıncalı bulmayan ergenler arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Bu fark internet kafelere gitmeyi sakıncalı bulan ergenlerin lehinedir. “Olumsuz Sonuçlar” boyutunda ise internet kafelere gitmeyi sakıncalı bulan ergenlerin ile sakıncalı bulmayan ergenler arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Bu fark internet kafelere gitmeyi sakıncalı bulan ergenlerin lehinedir. Toplam puan açısından bakıldığı zaman internet kafelere gitmeyi sakıncalı bulan ergenlerin, sakıncalı bulmayan ergenlere göre daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. İnternet kafelere gitmeyi biraz sakıncalı bulan ergenlerin sakıncalı bulmayan ergenlerin göre puanlarında anlamlı bir farklılık vardır. Bu fark internet kafelere gitmeyi biraz sakıncalı bulan ergenlerin lehinedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Ergenlerin, “Aşırı Kullanım”, “Sosyal Rahatlık” ve “Olumsuz Sonuçlar” boyutlarını içeren problemleri internet kullanım davranışlarının bazı değişkenler açısından araştırıldığı bu çalışmadan elde edilen sonuçlar aşağıda tartışılmıştır. Yürütülen bu çalışmada internetin aşırı kullanım boyutunda kızlar ve erkeklerin puan ortalamaları bir fark bulunamamıştır. Daha önce yapılmış olan araştırma

sonuçları bu bulguyu büyük oranda destekler niteliktedir (Chou ve Hsiao, 2000; Fortson, Scotti, Cihen, Malone ve Kevin, 2007; Harre, 2000; Miller, 2001; Rideout, Foehr, Roberts ve Brody, 1999). Fortson ve diğerleri (2007) erkek ve kızların farklı nedenlerle interneti kullandıklarını vurgulamaktadır. Kızların daha çok e-mail ve sosyal ilişki kurma amacı ile internete bağlanırken; erkeklerin oyun oynama, sanal seks, haber okuma, chat, yeni insanlarla tanışma, illegal materyallere ulaşma, müzik ve program indirme amacıyla internete bağlandıklarını ileri sürmektedir. Harre (2000) ve Fortson ve diğerleri (2007) her ne kadar interneti kız ve erkeklerin farklı nedenlerle kullandıklarını belirtse de internete bağlanılan zaman açısından iki grup arasında fark olmadığını ileri sürmüşlerdir.

Problemlı internet kullanımının “Olumsuz Sonuçlar” alt boyutunda, kızlar ve erkeklerin puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Kızlar erkeklere göre daha fazla internetin olumsuz sonuçlarından etkilenmektedir. Bu bulgu, daha önce yapılan bazı çalışmalar tarafından desteklenmemektedir (Chou ve Hsiao, 2000; Fortson ve diğerleri, 2007; Miller, 2001).

“Sosyal Rahatlık” alt boyutunda, kızlar ve erkeklerin puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark incelendiğinde kızların puan ortalamalarının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu, daha önce yapılmış araştırmalar (Chou ve Hsiao, 2000; Fortson ve diğerleri, 2007; Miller, 2001) tarafından desteklenmemektedir. Bu sonuç Türk toplumunda kız ve erkeklerin farklı kültürlemeye tabi tutulduklarının bir göstergesi olarak savunulabilir. Türk kültüründe çocuk yetiştirme tarzları da bu farklılığın nedenlerinden birisi olarak düşünülebilir. Kızlar, duygu ve düşüncelerini saklaması, dışa vurmaması yönünden pekiştirilerek, daha denetimli olarak yetiştirilirken; erkekler daha özgür, istedikleri kişilerle iletişim kurmada daha serbest, istediklerini ifade etmede daha rahat olarak yetiştirilmektedirler. Toplum, erkek çocuklarını hemcinsleri veya karşı cinsten insanlarla kurdukları iletişim konusunda herhangi bir denetime tabi tutmamakta, hatta erkeklerin ergenlik dönemine girdikten sonra hem karşı cinsle hem de kendi cinsiyile ilişkiler kurmaları erkekliğin bir göstergesi olarak pekiştirilmektedir. Ancak kızların karşı cinsle konuşmaları bir yana hemcinsleri ile konuşmaları bile denetlenmektedir. Bu açıdan kızların, özellikle araştırmanın yapıldığı İç Anadolu Bölgesi'nin kültürü de göz önüne alındığında kendisini en özgür hissedeceği ve rahatlıkla insanlarla iletişim kurup kendini ifade edebileceği tek ortam olarak interneti gördükleri düşünülebilir. Bu araştırmanın internet kullanımının olumsuz

sonuçlar boyutunda kızların daha yüksek puan alması Morahan-Martin (1998)'nin yapmış olduğu araştırma sonuçları tarafından da desteklemektedir. Morahan-Martin (1998) yaptığı araştırmada kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla interneti kullandıkları, internetin kızların sosyal iletişimini kolaylaştırdığını vurgulamıştır. Yürütülen bu araştırma sonuçlarına göre her ne kadar kızların olumsuz internet kullanım düzeyleri erkeklerinkinden yüksek olsa da; erkeklerin de internet kullanımının olumsuz sonuçlar boyutunda yüksek bir puan aldıkları görülmektedir. Morahan-Martin (1998) erkeklerin interneti daha çok olumsuz durumlar için kullandığını bunu da internetin erkeksi bir kültür oluşturması olarak açıklamaktadır. Bütün boyutlar (Aşırı Kullanım, Olumsuz Sonuçlar, Sosyal Fayda) açısından ergenlerin problemlili internet kullanım davranışları karşılaştırıldığında; kızların erkeklerden anlamlı düzeyde daha fazla problemlili internet kullanımı davranışı sergiledikleri ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlara bakarak kızların problemlili internet kullanım davranışı açısından erkeklere oranla daha riskli bir grup oluşturdukları söylenebilir.

Elbette bu sonucu birçok faktör etkilemektedir. Ancak yukarıda da değinildiği gibi özellikle internet kullanımının bizim gibi bireyselliğin ön plana çıkmadığı, kızların ve erkeklerin farklı kültürlenmeye tabi tutulduğu toplumlarda internet, kızlar için dış dünyaya açılan bir kapı, kendini ifade edebileceği özgür bir ortam olabilmektedir.

Morrison ve Krugman (2001) internet kullanımının artmasının aile dışındaki sosyal etkileşimi artıracaklarını ve aile içi iletişimi düşüreceğini vurgulamıştır. İnternete evden bağlanan gençlerin daha çok sosyal iletişim için internete girdikleri görülmektedir. Bu sonuç özellikle kızlarda daha yüksek düzeyde gözlenmiştir. Kızların, ailenin etkisi ile daha çok evden internete bağlanmaları ailenin ve toplumun etkisi ile açıklanabilir. "Olumsuz Sonuçlar" boyutu incelendiği zaman internet kafelere "evet gidiyorum" diyen öğrencilerin, "hayır gitmiyorum" ve "bazen gidiyorum" diyen öğrencilere göre puanları daha düşük bulunmuştur. Bu sonuç internet kafeye giden öğrencilerin ödedikleri ücretle ilgili olduğu düşünülebilir. İnternetin olumsuz sonuçlarının daha çok internete evden bağlanan gençlerde görülmesi, evde internete bağlanırken saat başına ücret ödememeleri, sınırsız internet bağlantısının sonucu olarak açıklanabilir. Ayrıca bu bulgu evlerde internet kullanımında denetim ve kontrolün olmadığına da bir göstergesi olarak düşünülebilir. "Olumsuz Sonuçlar" boyutunda öğrencilerin ifade ettikleri

İlgilerinden oyun ve ders arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Bu fark incelendiğinde, internet kafelerde ders çalışmayı tercih eden öğrencilerin internetin olumsuz sonuçlarından daha fazla etkilendiğini göstermektedir. Bu da dikkat edilmesi gereken bir durumdur. Çünkü öğrencilerden internete ders çalışmak amacıyla gidenlerin internetin olumsuz sonuçlarından daha fazla etkilendikleri görülmektedir. İnternet kullanıcılarının, zamanlarının çok önemli bir kısmını internet kafelerde ya da evde internetin başında geçirmeye başlaması, onların sosyal hayattan kopuş süreçlerini başlatabilmekte, sanal dünya ve chat arkadaşlıkları, kişinin hayal dünyasında yaşaması ve hayatın gerçeklerinden kaçması için zemin oluşturabilmektedir (Fortson ve diğerleri 2007; Peele ve Brodsky, 1992). Gerçek yaşamdaki gündelik ilişkilerde güven; açıklık, samimiyet ve şeffaflık ile sağlanırken, sanal ilişkilerde güven; kapalılık, gizlilik, kendini saklama, hatta yalan ile sağlanmaya kadar gitmektedir (Mcmillan ve Morrison, 2006). Sosyal bağlantı aracı olan bilgisayar birden çok uzaktaki insanları evin içine getirebilmekte ne var ki evin içindeki insanları kendinden uzaklaştırarak birden sosyal uzaklaşma aracı olabilmektedir. İnternet kullanıcılarının internetteki arkadaşlarının, gerçek hayattaki arkadaşları ve ailesinin yerini alması, internet problemlü internet kullanımını internet bağımlılığına neden olabilmektedir. Hayatın başka hiçbir alanında kendini gerçekleştirme şansı bulamayan birey, "her istediğini yapabildiği" internette, yaşamındaki bu büyük çelişkiyi de törpülemektedir. Yeni arkadaşlıklar, yeni "ortam"lar, yeni bir dünya ve yeni bir yaşamla karşı karşıya olduğu varsayılmaktadır. Kişinin bütün bunların hiçbirine, bir an bile olsun aşırı bağlanmak gibi bir zorunluluğu yoktur. İsteddiği zaman her şeyi silebilir ve yeni bir yaşamla tekrar "oyun"a başlayabilmektedir. Ayrıca bu çalışmada özellikle problemlü internet kullanımına dikkat çekilmekle birlikte problemlü internet kullanımının bir adım ilerisinin bağımlılığa götürebileceği unutulmamalıdır. Spears, Postmes, Lea ve Wolbert (2002) internetin kadın ve erkeklerde farklı olarak negatif sosyal sonuçlara neden olduğunu, Kraut, Patterson, Lundmark, Kiesler, Mukopadhyay ve Scherlis (1998), Mcmillan ve Morrison (2006) internetin insanların giderek içe kapanmasına neden olduğunu vurgulamaktadırlar.

Bunun yanı sıra, internet içinde bulunduğumuz yüzyılın en önemli icadıdır. Bu teknolojinin, iyi bir şekilde kullanıldığı takdirde ergenin gelişimine en iyi şekilde yardımcı olacağı da gözlerden uzak tutulmamalıdır. İnternetin özellikle iletişim ve sosyal etkileşimi artırdığını; gerçek hayatta kurulmuş sanal olmayan arkadaşlıkları,

dostlukları ve ilişkileri geliştirmekte olduğu söylenebilir (Facer ve diğerleri, 2001b; Gross, Juvonen ve Gable, 2002; Johnson, 2001; Riva ve Galimberti; 1998). Bu araştırmada bir takım sınırlılıklar bulunmaktadır. Öncelikle ölçme aracı ile ilgili olarak olumsuz sonuçlar boyutunda yer alan maddelerin depresyon gibi bir takım rahatsızlıkların belirtileri ile tam olarak ayrılmış değildir. Problemlerli internet kullanımı internet bağımlılığının bir ön aşaması olduğu savunulabilir. Özellikle internetin patolojik ve problemlerli kullanımı ile ilgili olarak farklı yaş ve gruplarda farklı ölçme araçları ve çeşitli demografik özellikleri içeren araştırmaların yapılmasına ihtiyaç vardır. Bunun yanı sıra içinde yaşanan toplumsal ve kültürel faktörlere kız ve erkeklerin kullanım amaçları ve özellikleri değişebilmektedir.

KAYNAKÇA

- Bölükbaş, K. (2003). *İnternet Cafeler ve İnternet Bağımlılığı Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Diyarbakır Örneği*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Diyarbakır.
- Buckingham, D. (2002) 'The Electronic Generation? Children and New Media', in L.A. Lievrouw and S. Livingstone (eds) *The Handbook of New Media*, pp. 77-89. London: Sage.
- Ceyhan, E., Ceyhan, A.A. ve Gürcan, A. (2007). Problemlerli internet kullanımı ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*. 7(1), 390-410.
- Chou, C. ve Hsiao M.C. (2000). Internet addiction, usage, gratification, and pleasure experience: The Taiwan college student's case., *Computers and Education* 35:65-80.
- Davis, R. A. (2001). *A cognitive-behavioral model of pathological Internet use* (PIU). *Computers in Human Behavior*
- Davis, S., Smith, B., Rodrigue, K. & Pulvers, K. (1999). *An examination of Internet usage on two college campuses*. *College Student Journal*.
- Eltugay, Ö. (2000). "İnternet ve Yabancılaşma" <http://www.inet-tr.org.tr/inetconf6/tammetin/yabancilasma.html>,
- Erel, R. (2000). "İnternet Zararlı Alışkanlıklar Yaratıyor mu?" <http://turk.internet.com/haberiyazigoster.php3?yaziid=679>

- Facer, K. ve Furlong R. (2001). Beyond the myth of the "cyberkid": young people at the margins of the information revolution, *Journal of Youth Studies* 4(4): 451-69.
- Facer, K., Furlong, J., Furlong, R. ve Sutherland, R. (2001 a). Constructing the child computer user: from public policy to private practices, *British Journal of Sociology* 22(1): 91-108.
- Facer, K., Sutherland, R., Furlong, R. ve Furlong, J. (2001b). What's the point of using computers? the development of young people's computer expertise in the home, *New Media & Society* 3(2): 199-219.
- Fortson, B. L, Scotti, J.R., Cihen Yu-C, Malone Judith, D. B. ve Kevin S. (2007). İnternet use, abuse and dependence among students at a Southeastern Regional University, *Journal of American College Health, Vol. 56*, no. 2
- Goldberg, I. (1995). Internet Addiction Disorder.
<http://www.cog.brown.edu/brochure/people/duchonf/humor/internet.addiction.html>.
- Griffiths, M. (2000). Does Internet and computer "addiction" exist? Some case study evidence, *Cyberpsychology & Behavior*, 5, 211-218.
- Gross, E.F., Juvonen, J. & Gable, S.L. (2002). Internet Use and Well-being in Adolescence, *Journal of Social Issues* 58(1): 75-90.
- Harre, N. (2000). *The internet: Its Effects on Safety and Behaviour Implications for Adolescents*. Department of Psychology University of Auckland
- Ho SMY, Lee. M.C. (2001). Computer usage and its relationship with adolescent life in Hong Kong, *J Adolescence Health*.;29:258-266.
- Holloway, S.L. ve Valentine, G. (2002). 'Spatiality and the New Social Studies of Childhood', *Sociology* 34(4): 763-79.
- Hutchby, I. ve Moran-Ellis, J. (2001). *Children, Technology and Culture: The Impacts of Technologies in Children's Everyday Lives*. London: Routledge/Falmer.
- Johnson, D. (2001). The Cyber Children Have Arrived: The Wired Life Presents Opportunities and Threats for Children, *The Futurist* 35(5): 14-15.
- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukopadhyay, T. ve Scherlis, W. (1998). Internet paradox: A social technology that reduces social involvement and psychological well-being? *American Psychologist*, 53, 1017-1031.

- Livingstone, S. (2003). Children's Use of the Internet: Reflections on the Emerging Research Agenda, *New Media & Society* 5(2): 147-66
- Mcmillan, S. J. and Morrison, M. (2006). Coming of age with the internet: A qualitative exploration of how the internet has become an integral part of young people's lives, *New Media Society*; 8; 73
- Miller, M. (2001). A Snapshot of the Class of 2001, *Public Relations Tactics* 8(9): 21-2.
- Montgomery, Montgomery, K.C. (2001). *Digital Kids: The New On-line Children's Consumer Culture*, in D.G.
- Morahan-Martin, J. (1998). *Males, females, and the Internet*. In J. Gackenbach (Ed.). *Psychology and the Internet* (pp. 169-197). New York: Academic Press.
- Morrison, M. ve Krugman, D. (2001). A Look at Mass and Computer Mediated Technologies: Understanding the Roles of Television and Computers in the Home, *Journal of Broadcasting and Electronic Media* 45(1): 135-61.
- Peele, S. ve Brodsky, A. (1992). *The truth about addiction and recovery: The life process program for outgrowing destructive habits*. New York: Simon and Schuster.
- Ribak, R. (2001). Like Immigrants": Negotiating Power in the Face of the Home Computer, *New Media & Society* 3(2): 220-38.
- Rice, R.E. (2001). "Primary Issues in Internet Use: Access, Civic and Community Involvement, and Social Interaction and Expression", in L.A. Lievrouw and S. Livingstone (eds) *The Handbook of New Media*, pp. 105-29. London: Sage.
- Rideout, V. J., Foehr, V. G., Roberts, D. F. ve Brody, M. (1999). *Kids and media at the new millennium*. (Available from The Henry J. Kaiser Family Foundation, Menlo Park, CA, www.ldf.org).
- Riva, G. ve Galimberti, C. (1998). *Computer-mediated Communication: Identity and Social Interaction in an Electronic Environment*, *Genetic, Social, and General Psychology Monographs* 124(4): 434-58.
- Sefton-Green, J. ve Buckingham, D. (1998) "Digital Visions: Children's "Creative" Uses of Multimedia Technologies", in J. Sefton-Green (ed.) *Digital Diversions*, pp. 62-83. London: UCL Press.

- Senemoğlu, N. (1997). *Gelişim, Öğrenme Öğretme: Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Spot Matbaacılık
- Shapira N.A., Goldsmith T.D., Keck. P.E., Khosla U.M ve McElroy S.L. (2000). Psychiatric features of individuals with problematic Internet use, *Journal of Affective Disorders*
- Spears, R., Postmes, T., Lea, M. ve Wolbert, A. (2002). When are Net Effects Gross Products? The Power of Influence and the Influence of Power in Computer-mediated Communication, *Journal of Social Issues* 58(1): 91–108.
- Tarpley, T. (2001). "Children, the Internet, and Other New Technologies", in D.G. Singer and J.L. Singer (eds) *Handbook of Children and the Media*, pp. 547–56. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Teo T, ve Lim VKG.(2000). Gender differences in Internet usage and task preferences, *Behavior Inf Technol.*;19:283–295.
- Valentine, G. ve Holloway S.L. (2002). Cyberkids? Exploring Children's Identities and Social Networks in On-line and Off-line Worlds, *Annals of the Association of American Geographers* 92 (2): 302–19.
- Young, K. (1999). *Internet addiction: symptoms, evaluation and treatment*. In: Vande Creek, L., ve Jackson, T. *Innovations in Clinical Practice: A Source Book* (Vol.17). Sarasota, FL: Professional Resource Pres.
- Young, K. (1996). *Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder*. *Cyber Psychology and Behavior*.
- <http://www.netaddiction.com>; İnternet;2 Aralık 2005